

Slim ontwerp drukt BOUWKOSTEN

Duidelijke trend naar grote afdelingen

Goedkope bouwconcepten zitten niet in de planning, dus het verlagen van de bouwkosten moet in de traditionele bouw gebeuren. Er zijn **legio mogelijkheden**.

HET verlagen van de bouwkosten voor stallen is van alle tijden. In perioden van lage rendementen is het voor varkenshouders met bouwplannen echter pure noodzaak de kosten laag te houden – vaak gedwongen door de bank.

Vaak is er sprake van traditionele bouw, al zijn de afgelopen jaren weliswaar nieuwe stalconcepten gelanceerd, zoals de toiletstal. Die zijn echter niet specifiek gericht op goedkoop bouwen. Innovatieve stallen zijn in eerste instantie juist duurder. “Voor delen van deze stallen moet de varkenshouder op andere aspecten behalen”, zegt Izak Vermeij, onderzoeker bedrijfseconomie bij Wageningen UR. Ook Vermeij ziet dat varkenshouders voor robuuste bouw kiezen.

Inmiddels is een handvol stallen met afwijkende dakconstructies gebouwd, zoals de boog- en serrestal. Duurzaamheid van materialen is bij deze stal-systemen een nadeel, nog afgezien van welstand en inpasbaarheid van andere eisen. ID Agro, de ontwikkelaar van de serrestal, verwacht geen doorbraak van deze stal in de varkenshouderij. Alleen voor specifieke marktconcepten zijn deze alternatieve bouwsystemen bruikbaar. Dat geldt ook voor de strooiselstal: prima geschikt voor een concept, maar niet bruikbaar voor de gangbare praktijk.

Prefab bouwmaterialen

Bouwdeskundigen voorzien de komende jaren geen fundamentele wijzigingen in de stallenbouw. De rendementen in de sector hebben de noodzaak →

Het bouwen van één grote afdeling voor zeugen verlaagt de bouwkosten aanzienlijk. Het kan echter consequenties voor de diergezondheid hebben.

FOTO: FOTOBURO BERT JANSEN

FOTO: FOTOBURO BERT JANSEN

Diepe putten geven hogere bouwkosten, terwijl niet altijd opslag nodig of gewenst is op een bedrijf. Een luchtkanaal is ook duur.

om goedkoper te bouwen al flink aangejaagd. "Er zijn nog altijd verschillen tussen aannemers, maar die worden kleiner", zegt Jos de Groot, manager bouw bij DLV Advies. Een trend die bijdraagt aan lagere kosten is het gebruik van prefab bouwmaterialen en gestandaardiseerde bouwmethoden. Turnkeyprojecten, het bouwen van standaardstallen als bouwpakket, zijn in Nederland nooit doorgebroken. Nieuwbouw lijkt er wel steeds meer op.

Er wordt wel eens geopperd of het wel nodig is dat een stal veertig jaar meegaat. Eenvoudiger bouwen is onder Nederlandse omstandigheden met eisen rondom bouw, welstand, welzijn en milieu moeilijk. Het is ook niet per se goedkoper. "Als je gaat rekenen, is beton nog altijd een van de goedkoopste materialen", zegt De Groot. Ook flexibel bouwen, dus een stal die voor meerdere doeleinden bruikbaar is, maakt de investering niet lager.

Keuze bouwbedrijf

Omdat nieuwe goedkope stalconcepten ontbreken, zijn varkenshouders aangewezen op het verlagen van de bouwkosten van traditionele bouw. Gezien de grote variatie in bouwkosten is daar nog winst te halen. De bouwkosten van een zeugenplaats variëren van €1.750 tot €2.500. Bij vleesvarkens is de range iets smaller, de kosten per plaats zijn €350 voor een goedkope stal tot €450 voor een duurdere.

Vele factoren zijn bepalend voor de bouwkosten. De omvang van de stal en de economische conjunc-

tuur van het moment zijn belangrijk, maar liggen vast als de ondernemer eenmaal de keuze heeft gemaakt om een bepaalde uitbreiding te realiseren.

Meer invloed heeft de varkenshouder op de keuze van het bouwbedrijf. "Er zijn verschillen tot 15 procent tussen bouwbedrijven", is de ervaring van Gieljan van Iersel, senior adviseur bij Agrifirm Exlan. De bouwmethode is een factor en of het bedrijf op dat moment een opdracht zoekt. Het is altijd goed om meerdere bedrijven te laten rekenen. Van Iersel vindt ook dat bedrijven de vrijheid moeten krijgen om van het bestek af te wijken. "Bouwbedrijven hebben vaak eigen specialismen in bouwtechniek, waardoor ze sneller en goedkoper kunnen bouwen. Dat geeft voor minder geld een betere stal."

Ontwerp van de stal

Een forse kostenbesparing is te realiseren met het ontwerp van de stal. Veel winst is te halen met de afdelingsgrootte. De mogelijkheden hangen af van de omvang en het productiesysteem. Het ontwerp is ook een eigen keuze. De keuze voor grote afdelingen betekent minder muren en minder apparatuur.

Er is een duidelijke trend naar grote afdelingen. In de zeugenhouderij wordt het aantal kraamafdelingen vaker op een weekproductie afgestemd, met soms maar twee afdelingen. Er zijn al enkele stallen waar alle kraamzeugen in één afdeling staan, net als de dragende zeugen. Dat is ook het geval bij Robin Braks, varkenshouder in Odiliapeel (N.-Br., zie *kader rechts*). Beheersen van de gezondheid is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Een tweede belangrijke factor voor lage bouwkos-

ten in het stalontwerp is de netto-oppervlakte per varken. De groeps grootte en de indeling van de stal zijn daarbij van invloed. Bij groepen van meer dan veertig varkens is 10 procent minder ruimte per varken nodig. Grote groepen vragen ook minder hokrichting en ze besparen op de voerinstallatie. De groeps grootte moet echter passen bij de omvang van het bedrijf en de productie in de zeugenhouderij. Grote groepen vleesvarkens zijn nooit doorgebroken, en er zijn geen signalen dat dat de komende tijd wel gaat gebeuren.

Ook een brede controlegang en de centrale gang maken de oppervlakte per dier groter. Een controlegang van 70 centimeter is smal maar kan wel, mits passend bij het ventilatiesysteem. De centrale gang is vaak minimaal 1,80 meter omdat aan beide zijden deuren zitten. Door de centrale gang aan één kant te maken, kan deze terug naar 1,50 meter. Bovendien ontstaan diepe afdelingen, waarbij afdelingen gemakkelijk zijn te vergroten.

Diepte van de put

Dan is er nog een reeks keuzes die de bouwkosten beïnvloeden. De putdiepte telt mee, want elke centimeter diepte scheelt betonnen putmuurtjes. Als alle mest toch direct weg moet, is een lange periode van opslag niet nodig en als mest verwerkt wordt zelfs niet gewenst. Opslag geeft wel flexibiliteit bij afzet. Van Iersel waarschuwt dat ondiepe putten niet per se goedkoper zijn wanneer veel geel zand om op te vullen of een duur systeem om de mest weg te laten lopen nodig zijn. Goedkoper dan lucht door kanalen is plafondventilatie of ventielen in de wand.

Goedkope stal door weglaten afdelingen

Robin Braks, varkenshouder in Odiliapeel (N.-Br.), bouwde een zeugenstal voor € 1.200 per plaats. Het opvallendst zijn de grote afdelingen. Of beter gezegd: het ontbreken ervan.

Alle kraamzeugen zitten in één grote ruimte, net als de dragende zeugen. "Er zijn maar twee regelkastjes nodig, geen luchtkanaal, geen ventilatieplafond, geen tussenwanden", somt Braks de besparingen op. Ook bij de stalinrichting koos de jonge ondernemer voor eenvoudige uitvoeringen. "Geen luxe, maar simpel en functioneel."

Bij de investeringskosten heeft Braks alles meegerekend, tot en met de bestrating. Door de aanwezigheid van een biggenstal heeft hij €500 à €600 uitgespaard. Inclusief die kosten zijn de bouwkosten nog steeds laag. Naast de keuzes in de bouw spelen andere factoren mee, zoals scherp onderhandelen, betalingskortingen en zaken doen met bedrijven die meedenken. Ook zijn

marges behouden omdat Grobouw, het bouwbedrijf van familie Braks, de ruwbouw heeft gezet.

Korte looplijnen

De stal is efficiënt ingedeeld met korte looplijnen. Omdat afdelingen ontbreken is communicatie tussen de mensen die er werken gemakkelijk. Zes lichtstraten in het dak zorgen voor meer dan voldoende daglicht. De put is met 1,20 meter nettodiepte nog vrij diep. Loze luchtkanalen ontbreken. Door slimme openingen tussen putmuuren is er een eenvoudige

vorm van mestscheiding. Goedkoop bouwen hoeft volgens Braks geen nadelen voor de technische resultaten te hebben. Dat biggen van meerdere leeftijden bij elkaar zitten, ziet hij niet als probleem. "Het is juist een voordeel dat alle zeugen bij elkaar liggen. Zo houden alle dieren dezelfde gezondheidsstatus." Daarbij speelt ook de keuze voor het grote volume van de stal een rol – de nokhoogte is 10 meter. "Uiteindelijk bepaalt niet de stal de technische resultaten maar de varkenshouder."

FOTO: FOTOBURO BERT JANSEN

PROFIEL
Naam: Robin Braks (21). Plaats: Odiliapeel (N.-Br.).
Bedrijf: 1.500 zeugen op nieuwe locatie waar al een biggenstal stond.

Dan het voersysteem. Brijvoer vraagt veelal om een duurdere voerinstallatie. Belangrijker is dat door de trog meer vierkante meters nodig zijn voor hetzelfde aantal varkens. Systemen als sensorvoeding hebben nauwelijks opgang gemaakt. De extra investering moet terugkomen uit lagere voerkosten. Een chemische luchtwasser is goedkoper dan een biologische luchtwasser of combiluchtwasser, maar niet altijd toepasbaar. Bij zeugen zijn voerstations minder duur dan voerligboxen met uitloop.

Een sobere stal is een stal die efficiënt is gebouwd, waarbij de varkenshouder voor de eenvoudigste varianten heeft gekozen, zoals geen luchtkanaal in de grond, kunststof binnenmuren en een eenvoudige afwerking. De Groot: "Bij een sobere stal bespaart de ondernemer op materialen en vooral op arbeidsuren."

René Stevens

FOTO: RONALD HISSINK

De boogstal en serrestal hebben geen opgang gemaakt in de varkenshouderij. De voordelen ervan zijn te beperkt.